

206903

I. 334

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

MAGYAR LAKODALOM

(VÖFÉLYKÖNYV)

ÖSSZEÁLLITOTTA:

DR. CSÚRY BÁLINT.

ahol minden könyv kapható
II. KIADÁS
LEVÉLCIM: BUDAPEST, 4.
242. SZÁMU POSTAFÜG.

BUDAPEST
VIII. KER.
"STUDIUM" KÖNYVESBOLT
bizománya
Budapest, IV. Múzeum-körut 21.
MÚZEUM-KÖR

A KIR. MAGYAR IRODALMI ÉS NYOMDAI INTÉZET R.-T.
MINERVA IRODALMI ÉS NYOMDAI INTÉZET R.-T.
CLUJ-KOLOZSVÁR
1927.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

206.903

ORSZ. SZÉCHÉNYI-KÖNYVTÁR	
Növedéknapló	
1950. év	21482 sz.

Előszó.

A Magyar Nép Könyvtára feladatául tűzte ki egyebek közt azt is, hogy az erdélyi magyar nép életéből, hagyományából, szokásaiból be fog mutatni egy-egy érdekes fejezetet. Nyelve, költészete mellett népszokásai fejezik ki valamely nép legsajátosabb bélyegét. Ezekhez ragaszkodni a kegyelet, a szív dolga és fiúi kötelesség. Néhai való jó Apor Péter báró, kétszáz esztendővel ezelőtt élt „gyökeres székely“ keserűséggel és szánakozva látta, mint felejtik el földieit rendre-rendre a régi, igaz magyar szokásokat s mint változik ennek következtében kolduságra az ő állapotjuk. Ezért a maradéknak emlékezetül hagyta egy szép munkájában azon szokások rajzát, melyek az ő ifjúkorában még virágzottak.

Ez a gondolat vezette a M a g y a r N é p K ö n y v t á r á n a k szerkesztőségét arra, hogy e füzetben bemutassa egyik legérdekesebb, még élő népszokásunkat: a magyar lakodalmat. Három fajtát szemeltünk ki bemutatás végett: 1. a kalotaszegi, 2. a székely és 3. a tiszaháti lakodalmat. A két első ünnepélyesebb, néprajzilag gazdagabb, az utolsó vidámabb.

Különben a lakodalmi szokások nagyjában Apor Péter idejében is ugyanazok voltak, mint ma, csak hogy akkor még szertartásosabbak, még színesebbek voltak. Akkor még a leánynézéssel is volt kapcsolatban egy érdekes szokás: a t o j á s p r ó b a, melyet Apor Péter így ír le: „Hallottam az régi emberektől, hogy mikor valamely leányos házhoz leánynézőbe ment, tyúktojást főztek s az leány eleiben tették, azt három szégyen nélkül kellett megenni. Elsőben azt kellett megtudni, híg-e vagy kemény, mert ha az híg tojást kemény gyanánt, vagy az keményt híg gyanánt bontotta fel, első szégyen volt, másod-

szor: mikor megsózta s felkeverte, s valami kifolyt az tojásból, második szégyen volt, harmadszor: mikor ette, úgy keverte fel, hogy mikor az kenyérrel mártogatta, semmi róla le nem hullott és az tyúktøjáshoz is annyi kenyeret metéllett, hogy megérte vele, s meg is ette az tyúktøjást véle, másként harmadik szégyen volt.“

Hogy milyen rigmusokat mondtak lakodalom közben, sajnos, Apor azt nem jegyezte föl. A mai lakodalmi rigmusok nagyobb részét nem a nép, hanem egyes műköltők alkotásai pl. a 18-ik századvégi Mátyus Péteréi), de már a tiszaháti lakodalomban a régi hegedősök népies humora is felcsillan. Maga a lakodalom egész lefolyása azonban régi, hagyományos szokásokat tartott fenn.

Óhajtjuk, hogy e kis gyűjteményt, mely a fiataloknak vőfélykönyv gyanánt is szolgálhat, fogadják szeretettel a mi kedves olvasóink.

Dr. Csűry Bálint.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

I. Kalotaszegi lakodalom.

Hivogatás.

A lakodalom napját rendesen szerdára vagy szombatra tűzik ki. Előtte már egy héttel, kedden megkezdődik a hivogatás, úgy a leány, mint a legény háza részéről; rendesen két rokon, sógor vagy testvér, mint vőfély végzi e tiszteket, elmennek az atyafiakhoz, a két ház komájaihoz, sógoraihoz és a két szomszédhoz és meghívják őket a lakodalomra.

Első vőfély (imigyen hívogat):

„Jó napot uraim, ezt meghallgassátok,
Nem beszélek tréfát, tiszta valóságot;
Világ kezdetétől úgy volt és úgy leszen:
Hogy a magyar nemzet szaporodást vegyen.

N. N. jó barátunk házasodni készül,
 Akinek számára hívogatni jöttünk;
 N. N. jó barátunk mi általunk kéri,
 Kigyelmek barátságát igazán kinyerni:
 Sziveskedjenek a menyegzőre jönni,
 Terített asztalhoz azután leülni.“

A második vőfény (így tódítja meg):

Jó kedvet deríteni, vígan mulatozni,
 A vőlegényháznak díszére is lenni.

Fahordó.

Régen szokásban volt, hogy a hívogatásra a fahordással feleltek; ilyenkor minden meghívott befogott és sajátjából egy szekér fát hozott be az erdőről a lakoma számára.

Sirató.

Az esküvő előtti estén van a menyasszonyháznál a sirató, amikor a vőlegény megtömött tarisznyával megy a menyasszonyához s az estét ott tölti; ugyanakkor azonban mind a két háznál vigasság van.

Fehérítő.

A sirató estén a vőfény még egyszer meghívja az egész falut vagy az ismerősöket, s ilyenkor szépen felbokrétázva, kérnek két pár tojást fehérítőnek, mert a nap és a szél nagyon megbarnították a menyasszony arca bőrét. A tojást persze arra használják fel, hogy a siratón összegyülteknek rántottát csináljanak s amellet mulassanak.

Ajándékvivő.

Végre eljön az esküvő napja, s ekkor mind a vőlegény, mind a menyasszony házá-
nál megkezdődik a lakmározás. 8 és 9 óra között harangoznak ajándékra vagy csendítene-
nek ajándékvivőre. Ilyenkor elindul a falu a lányosházhoz, s kiki fején hozza a maga ajándékát, ami rendesen ételnemüekből, kürtös fánk, pánkó, sült csirke, egy kosár kalács, egy korsó pálinka vagy egy láb bárányból áll, szóval abból, ki mit adni jónak lát s kinek

módja mit enged. Az ajándékot szépen kosárba rakva, egyik vidéken letakaratlan, hogy az utcák lássák, másik vidéken szerényen, letakarva szép szöttes kendővel, a menyasszonyházhoz viszik, s majd felszólással, majd anélkül a szakácsnénak adják át. Régen az ajándékok közt a nők egy lakodalmi fát is hoztak ajándékba; ez egy csöbörbe illesztett fenyőbokor volt, melyet nő hozott a fején, mint egy kis tornyot, mely szalaggal és csörögeszerű süteménnyel volt felcifrázva.

Gyülekezés.

A vendégség lassankint összegyűl s a muzsika folyton szól.

Első vőfély (így fogadja a vendégeket):

Szeretett uraim,, rózsás barátaim,
Ma ünnepet ülünk, most ahhoz készülünk;
Magyarok vagytok ti, mind magyar nemzetek,
Szép magyar lányokkal mulassatok, kérlek;

Legyen víg kedvetek, ne szomorkodjatok,
 A páros élettől ne huzódkodjatok,
 Víg pillanat, víg e násznép,
 Vígán legyünk és mulassunk,
 Itt a bűnnek helyt ne adjunk.

Kikérdezés.

Ezután 9 és 10 óra közt a vőlegény a násznaggyal, a menyasszony a kiadóval a paphoz megy el kikérdezés végett, hogy valaki nem ellenzi-e vagy nem erőlteti-e a házasságot. Régen a papnak a vőlegény három kakast, három kalácsot, három kancsó bort; a menyasszony három tyúkot s az említett kalács és bor mennyiséget adott ilyenkor. A paptól kiki visszamegy a maga otthonába.

A menyasszony után mennek.

Otthon, a legény házában, most mozgalom támad, a násznagy és a két vőfély kiválik a tömegből, s ezek elindulnak a menyasszony után.

Az első vőfély (így búcsúztatja el a követséget):

Tisztelt gyülekezet, Isten szent nevében
 Induljunk el innen csendes békességben;
 Vőlegény urunknak keressük fel párját,
 Az ő drága tündér ékes menyasszonyát;
 Szerezzünk neki ma öröm s boldogságot,
 Hozzunk ma keblére egy szép gyöngyvirágot;
 Először az Isten hajlékába menjünk,
 Hol szent áldás után boldog leend: hisszük;
 Tehát induljunk el Isten szent nevében,
 Menjünk a mátkáért a legnagyobb rendben.

Elindulnak s mikor a menyasszony házához érnek, ott a kapuban ödöngélőkhöz így szól a násznagy:

Ez azon szép hajlék, hová elindultunk,
 Úgy hiszem rossz helyre talán nem jutottunk;
 Szép menyasszonyt keresünk,
 Akit már eljegyeztünk,
 Mert reá van szükségünk.

A menyasszonyt kikéri.

Beljebb kerülnek az udvarra, ahol a násznagy a tömeghez szól ilyképen:

Szerencsés jónapot, szivemből kívánok,
Bátor vagyok itten azt megtudakolni,
Hol vagyon a násznagy, kivel tudjak szólni.

E felszólításra előlép a leány násznagya

kit **a vőlegény násznagya** így szólít meg:

„Igen tisztelt násznagy uram! Itt e tisztességes vendégsereg előtt N. N. vőlegényünk nevében egy pár szót váltani akarok, melyben ünnepélyes érkezésünk célját kijelenthesem. Tisztelt násznagy uram azt nagyon jól tudja, hogy e tisztességes háznak ékes lilomszálát N. N. barátunk magának örök feleségül megkérte és el is jegyezte; ők ugyanakkor egymásnak örök hűséget fogadtak, de mivel ezen tisztelt barátunk csak azzal meg nem

elégzik, ennek következtében kérjük tisztelettel násznagy uramat, sziveskedjék azon általunk már eljegyzett leányzót kiadni, az Úr oltára és szolgálja elébe állítani, hogy ott ünnepélyes fogadások után az egybeköttetést szent eskü által elérhessék, melynek tanúbizonysága legyen ezen idesereglett násznép.”

E perctől kezdve a leány násznagyának neve kiadó.

A kiadó (így felel):

„Igen tisztelt násznagy és barátom uram! Hozzánk intézett becses kérésük után mindeket akadály nélkül teljesítünk, sőt kívánjuk, hogy az Isten ő szent felsége sok szerencsés években éltesse és gondjokat viselje.”

E rövid szó után a legény násznagyja egy kendővel átkötött nagy perecet és vőfélye egy kendőt kap, a násznagy a perecet a jobb karra húzza fel s úgy megy vissza a vőlegény házához.

Kibúcsúztatás.

Öt óra körül megkondul az eskető hangszó s a leányt a kiadó, a legényt a násznagy kibúcsúztatja. A búcsúztató többnyire egyforma szövegű, különbség csak annyiban van, amennyiben a legényről vagy leányról van szó.

Kiadó násznagy:

Megkérem az egész csapatot, sereget,
Míg vagy kettőt szólok, rám figyelmezzenek.
Most már közületek egyet elbocsátok,
Szárnyára, mint galamb, útnak indítjátok;
Az úton, amelyen teszi most lépését,
Rózsaszín virágok fedezzék nyomait;
Mert mikor ezt régen szerzette valaki,
A szent házasságot, ritka, ki kerüli,
Mert a szent házasság dísz-e a világnak
Aki egymást érti, veszély nem árt annak;
Mert a szeretetet nem ökör hordozza,
Hianem az a szívben van kivirágozva;
Kinek a virága egyforma nyilóba,

Szereti az egymást szélben, zivatarba';
 Hanem a sok beszéd unalmas, barátom,
 Azért hát versemet mindjárt megkúrtítom.

(ezzel a kiadó a szülékhez fordul és a leány
 nevében beszédét így folytatja:)

Kedves édes apám, szülő édes anyám,
 Búcsút kérnék tőled, ne neheztelj meg rám;
 Köszönöm, hogy engem ennyire neveltél,
 Az idők savanyú szelitől őriztél.
 Köszönöm hozzám tett dajkázkodásokat,
 Viselje az Isten kenteknek gondjukat;
 Engem felneveltek, szárnyakra bocsátnak,
 Mint hű apa s anya útnak indítanak;
 Tudom, hogy a szívök kesergőbe vagyon
 De azért a szemök mégsem sír oly nagyon,
 Közületek most csak más lakhelyre megyek,
 Azért értem nagyon ne keseregjetek;
 Mert Isten rendelte a páros életet;
 Anélkül az ember semmit sem érhetett;
 Előbb teremtetten Ádámot a sárból,
 Éva asszonyt mellé egy oldalcsontjából;

Onnét vette minden lélek eredetit.
 Ezt mondja szent Máté, ezt a szentírás is.
 Azt mondja szent Máté, evangéliumi könyve
 Ötödik részének, ötödik versébe:
 Boldogok, kik sírnak, mert megvigasztalódnak,
 Ti világnak vagytok a világossági;
 Nem rejthetik el a hegyen épült várost,
 Azért hát mindenki legyen csendességben,
 Virágzó lányotok megnyert idejében,
 Még csak két szóm vagyon egész beszédemből
 Két félszomszédomnak búcsúvételéből;
 Elsőbb is azt mondom egy szóval hozzátok;
 Áldjon meg az Isten, jobb szót nem mondhatok,
 Keserű pohorat soh'se kóstoljatok
 Fenyegető veszély közt ne forduljatok;
 Itt zárom szavamnak be utolsó részét,
 Áldja meg az Isten egész háza népét.

Az esketés.

E kibúcsúztatás után muzsikaszóval és
 gyalogszerrel mindkét fél a templomba megy.
 Azt várják, hogy a legény csapata menjen

Csüry Bálint: Magyar lakodaolom 3. sz.

elől s mögötte a leány csapatja. A templomban kiki a maga székébe ül le, mégpedig a vőlegény a násznagy mellé, a menyasszony a **nyiszoró** (= nyoszolyó) asszony mellé. Aztán énekelnek, utána a pap a katedréről könyörög, majd onnan leszáll, székébe ül, mire újból fúnak egy vers énekét. Ezután a násznagy fogja a legény kezét és kiállítja a templom piacára. Ugyanakkor a kiadó is feláll, az asszonyok közé megyen s a menyasszonyt nem kézen fogva, hanem csak előtte menve, kivezeti a legény mellé, hová a két-három **nyiszoró** asszony is kíséri. A násznagy a kiadó és a **nyiszoró** asszonyok most visszamennek s a maguk székükbe leülnek. A pap a pár elé áll, megfogatja egymás kezét (reformátusok lévén nem térdepelnek le) s összeesketi őket. Ilyenkor szokta a leány a lábával a legény lábát megnyomni, mert azt hiszi, hogy akkor az ura el nem hagyhatja. Ilyenkor mondják azt is, hogy „akinek a talpa alatt a kő megizzadt, az hal meg hamarább a házas-párból.”

Menyasszonyfutás.

Az eskü után a vőlegény is, a menyasszony is visszamegy a maga helyére s ott marad az istentisztelet szokásos végzéséig. Mikor elindúlnak kifelé, akkor a menyasszony hirtelen kifut a templomból, de a vőfélyek utána rohannak, hogy a menyasszony meg ne szökhessék s hazakisérük. A násznép is kivonul a templom elé, ahol a kétféle násznép összevegyül s egy negyed vagy fél óráig táncol, ezután az asszonyok szekérre ülnek s mennek mind a menyasszony után. Ha a menyasszonyt a vőfélyek nem tudják megfogni, félveder bor a büntetés (legalább Mákón).

A menyasszony kiadása.

A menyasszonyért menő koci előtt a férfiak vonulnak gyalog, muzsikaszóval, míg a leány muzsikusai otthon húzzák a leányháznál. A szekérrel a menet a kapuba megáll. A

kapu zárva van. A nagy zörgetésre előkerül valaki.

— Késő este van nem adnának szállást?

— kérdi a násznagy.

— Van-e jó igazságuk? — kérdi a házbeli.

— Van hát.

Ezzel elővesz tréfásan egy rongyos beiratlan papirost, amivel azt kívánja dokumentálni, hogy igaz ügyben járnak.

— Ha van igazság — kezdi újból a házbeli, — ha becsületes emberek, ha jól viselik magukat, hát beljebb kerülhetnek, ámbár nagyon sokan vagyunk idebenn.

— Jó ember sok is megfér egy helyen, gazember kettő sem.

Végre beeresztik őket az udvarra.

Míg a menyasszony a templomban volt, addig az udvarra egy kilenc abroncsú fát tesznek s arra ráfűzik a kancsókat, tányérokat, az ágyat kivetik az udvarra, hat párnával, cifra lepedővel, a festett ládát, melynek tartalmát kiterítik, hogy lássák mit kap a

menyasszony, meg egy hordót, melyre fenyő-
ágot állítanak fel, arra pántlikát, fejkötőt,
tükröt, korsót s mindenféle apróságot aggat-
nak fel. A kirakott gúnyát és holmit két asz-
szony őrzi csalánnal, hogy el ne lopják, mert
ilyenkor szabad tréfából egyet-mást el is lop-
ni; amit egyszer elloptak, azt csak visszalop-
ni lehet. A ládán két mézespogácsa is van
megtekerve pántlikával.

A templomból jövő násznép megbámul-
ván a leány gunyáit,

a násznagy előáll és megszólal:

„Kedves gazd'uram, csak a múlt órában
kértem fel kegyelmedet arra, hogy a mi
menyasszonyunkat kísérvék fel a templomba
esketés végett, amit meg is tettek s amit mi
is köszönettel vettünk kegyelmetektől. Az es-
küt is elhallgatták s így már annak következ-
tében kérjük kegyelmedet, hogy már most
adják ki azon már minden törvényes úton és
módon megnyert menyasszonyunkkal minden

hozzátartozó ingóságát s mindent, ami neki van, elszállítás végett.“

Erre mindent beraknak szépen a ládába, azokat lezárják s a násznagy átadja a kulcsot a vőlegénynek. A két őrző asszony olykor-olykor elveszen vagy két párnát, amit nem ad addig vissza, míg a násznagy ki nem váltja egy-két piculával.

A lányos gazda és a kiadó szépen fogadja vendégeit, pálinkát isznak, hozzá kalácsot esznek és sokadoznak. Azután kezdik felrakni a menyasszony ágyneműjét, ládáját a szekerre; a násznagy felülteti arra a menyasszonyt és **nyiszoró** asszonyokat s kiköszönti őket onnan. Erre a kiköszöntőre éneklik aztán ezt:

Jönnék, jönnék, majd elvisznek,
Hol a pártám, hadd készüljek
A vőlegény a kapuba,
A menyasszony az ajtóba,
A menyasszony az ajtóba,
A menyasszony az ajtóba.

A csetenyés szekér, melybe ökrök vannak befogva, fenyőágakkal és a nősereg-
gel megrakva indul el. A következő kocsiban
ülnek a férfiak, a legutolsón, melyet bivaly
húz, az örömszülék. Így érnek el, persze nagy
lármával és muzsikaszóval, a legény házához.
A ház kapujában hosszú, végén lombos ág
van kitűzve, mely magasan kinyúlik az utcá-
ra; ez a menyasszonyfa s rajta a végén a
menyasszonykendő, ami addig marad ott,
míg a szél, eső és egyéb időjárási viszontag-
ság végső nyomait is el nem sodorja.

A legény házához érve, a leány kezét az
ajtóra nyomja, hogy a családnak ne legyen
ereje őt bántani s aztán így köszön be a le-
gény szüleihez:

Menyasszony.

Szeretett szülőim, bár nem itt születtem,
Édes itthont érzek, kedves nekem minden.
Lelkemnek érzelve oly tiszta, mint a hó,
Nem tudom mondani, mily forró s lángoló,

Legyetek köszöntve kedvesem szülõi,
 Az úr rendelésit örömmel kell venni;
 Együtt pillantjuk meg a boldogság napját,
 Hogyha törekvésünk hűség karolja át;
 A csermely elhagyja kösziklás forrását,
 Völgybe száll s bejárja a rónák tájékát;
 Én is engedtem a végzés hatalmának,
 Midőn Isten előtt esküdni hallának;
 Esküdtünk, hogy én és fiatok: jegyesem,
 Hű társak leendünk balsors s szerencsében;
 Új szülőim, nektek újból ezt fogadom,
 Szende holdként élek, szavatok fogadom,
 Szeressetek ti is, ne legyek idegen,
 Ha már ide hozott engem a szerelem.

Tovább nem folytathatja a menyasszony,
 mert a vőfély megszakitja.

Vőfély:

Drága jó uraim, kedves asszonyaim,
 Nem lettek hiába fáradozásaim;
 Szép menyasszonyt kaptunk, vőlegényt is mellé,

Ők már egybekötvék, mindketten egymásé;
 Hát mi is örvendjünk ezen szerencsének,
 Végére jutottunk a szent ünnepélynek;
 A családi ünnep jön most már utána,
 Üljenek asztalhoz egy kis vacsorára;
 Te meg húzd rá cigány, szóljon a hegedű,
 Lásd, az egész násznép, hogy vigadoz s örül.

A lakoma.

Leülnek az asztalhoz, feláll a vőfély s
 megint felszólja az egész vacsorát:

Vőfély:

Országos Széchényi Könyvtár

Urak, asszonyságok, foglaljanak helyet,
 Terítve az asztal, mindenki leülhet;
 Ott künn a konyhában zaklat a szakácsné,
 Ha még soká várunk, mind elpuhul a lé
 A legénységnek is viszket már a talpa,
 Hogy az ételt-italt hamar behordhassa;
 A szép magyar leányt meg is forgathassa,
 Itt állnak ők körben, készen szolgálatra;

Már kegyeskedjenek csak letelepedni,
Ételből, italból, ami lesz, részt venni.

Vers a leves feltálalásakor:

Istennek nevében ime megérkeztem,
Tudom, hogy azt mondják, nagyon is jól tettem;
Ime itt a leves az étkek alapja,
Násznagy úr a példát, tudom, megmutatja;
Ezen jó levesből vessék meg az ágyat.
Kívánok szívemből igen jó étvágyat.

A marhahus bevitelekor:

Itt a jó marhahús, ecetes tormával,
Akinek nem tetszik, vegyítse fel borral;
Ez adja az erőt, a leves is jó volt,
Inni is lehet rá egy pohárka jó bort.

Töltött káposzta feltálalásakor:

Ez a magyaroknak legkedvesb étele,
Lehet rá tölteni pohár bort jó tele;
A töltelék benne jól megabroncsozva,

Minden része annak hússal beborítva;
 Kám nevű hozta be ezen jó takarmányt,
 Lehet reá inni pár pohár borocskát.

Mikor a pecsenyét készülnek feladni elrikoltja magát:

De jó szakácsnénk van küldi nyakra-főre,
 Még sincs leforrázva piros keze bőre!

Ha aztán a pecsenye az asztalon van, így folytatja:

Régi jó apáink, mért voltak oly vének,
 Azért, hogy szüntelen pecsenyét evének;
 Ha minálunk ily nagy volna minden veréb,
 Mi is hozzá látnánk ahoz, amint volt rég.

A násznagy köszöntője a fiatal párra:

A vőlegényt, a menyasszonyt, az Isten éltesse!
 Egészséggel, szerencsével áldja meg, szeresse!
 Őket, mint a sorfát lencse,
 Ölelje át a szerencse,

A szerencse rózsaláncot vessen rájuk,
 Patyolatszőr s bibor legyen a ruhájok,
 Puha párnán nyugodjanak,
 Arany esővel mosdjanak,
 Öröm álmot álmodjanak,
 Szép fiakat neveljenek.
 Szép lányokat teremjenek,
 Sokáig éljenek.

A pecsenye alatt folynak a többi köszöntések, még pedig először az örömszülékre, aztán a két násznagyra, végül az örömapára s az egész vendégseregére.

Lúdaskása feladásakor:

Nincsen lakodalom lúdaskása nélkül,
 A szakácsné erre különösen készül;
 Mert ha megégeti ügyes kis kacsóját,
 Majdan összeszedi szenvedése díját.

Kásapénz szedéskor:

Nagy szerencsétlenség történt ma e házban
 Szegény szakácsnéknak ott künn a konyhában

Oda van a keze szörnyű fájdalmában,
Nem tudja mit tegyen iszonyú kínjában,
Hogy a kása forrott kiloccsant reája,
Még pedig szegénynek a jobbik karjára,
Jámbornak mai nap nem lévén több bére
Segedelmet kérnék a beteg részére.
Hogy lóhátas embert orvosért küldhessek,
Különben csonka lesz, mint számos egyebek
Soh'sem szeretnék meg a magyar legények.

Ekkor már belépett a szakácsné, felkötö-
zött jobb karral, benne nagy kanállal, ő is kér
balzsamra valót, mire ki-ki ad egy bizonyos
pénzösszeget.

Ezt követi a menyasszonytánc, amely al-
kalommal két tányérba gyűjtenek pénzt,
egyiket a menyasszony, másikat a cigány ré-
szére. Végül éjfél felé a táncot követi a bú-
csúzás a fiatalságtól; ezt már éneklik az „ez
a pohár bújdosik“ dalára, még pedig a két vő-
fély mond három-három verset, mire aztán
mind karban felelnek.

Vőfély: Köszönjük jó bajtársaim, szíves barát-
[ságtok,

Hogy a becsületünket mégis beváltátok.

Mind: Mi is, mi is köszönjük,
Soha el nem felejtjük
Igaz barátságtok.

Vőfély: Itt a pohár igyatok, el kell ugyis válnunk
Maradjon fenn örökre a mi barátságunk.

Mind: Maradjon fenn a síríg,
Koporsónk bezártáig.
Igaz barátságunk.

Vőfély: Kívánjunk hát minden jót a kedves új
[párnak
Égi áldást, szent békét egész családjának.

Mind: Adja Isten sokáig
Örvendjenek a síríg
És túl is egymásnak.

Vőfély: Beste cigány mit hallgatsz, huzd rá most
[a marsot,

Vígan vigyük el innen a közbarátságot.

Mind: Húzd rá, húzd rá te cigány
Menjen kiki a során,
Hagyjuk el a házat.

Vőfély: Éljen az egész vendégkoszorú
 Éljen a barátság, éljen az új pár,
 A násznagyok, az örömapák,
 Az örömanyák, az egész nászsereg!

Mind: Éljenek! Éljenek! Éljenek!

Ezután a n y i s z o r ó asszonyok a leányt a hiúba (= padlásra) vezetik és megmutatják neki az ágyat; a legények a vőlegényt muzsikaszóval kísérik fel a lajtorján a hiúba. A zene ezután elhallgat, a szakácsné rántottát visz fel nekik egy kaláccsal meg egy kis borral, azután ő is lemegy; azután elhúzzák a lajtorját, hogy az új házasok közül egyik se szökhessen meg.

Másnap reggel 5—6 óra körül a násznép megint összegyűl s egy tapasztalt asszonyt megbíznak a felkontyolással. Ez a menyecske fejére cifra főkötőt tesz, reája hosszú palyolatot, mire az ifjú párt a násznagy a szülők előtt megáldja. A menyecske (megszólal ilyenképen kérve az áldást):

- 1 Felvirrasztott az úr jó kedve bennünket,
Bémutatni jöttünk mi is hűségünket;
Én ma lettem tagja e ház családjának,
Osztozója ennek öröme s bajának.
- 2 Adjon a jó Isten köztünk békességet,
Aldást, szeretetet és szép csendességet
Hogy legyünk tagjai a jó társaságnak,
És jó polgárai az eklézsiának.
- 3 A jó Isten tegye boldoggá életünket,
Virágzóvá pedig kedves nemzetünket:
Ide belépésem, hogy szerencsés legyen,
Kérem a jó Istent, hogy velem jót tegyen.
- 4 Hogy tartson meg engem és kedves férjemet,
Hogy benne találjam minden jólétemet,
Ő pedig én bennem, mint egy hű párjába,
Mint anya reméli, kedves magzatjába.
- 5 A remélt jókat adja meg az Isten,
Az az óhajtasom mindörökké nékem;
Mert egy szép reménység kötött minket össze,
Az ösztönözött fel az eskütételre.
- 6 Hűséget esküdtem én az én férjemnek,
Ő is tette nekem, mint feleségének;
Az Isten segítjen, hogy meg is tarthassuk,
Egymást gyámolítva életünket folytassuk.

Reggel hét óra körül a már ismét teljes számmal egybegyűlt nászsereg pálinkázik és kalácsot eszik, kilenc órakor pedig a fiatal párral együtt a templomba vonul, meghallgatja az imát, elénekel egy zsoltárt, aztán visszamegy a nászházba s asztalhoz ül és lakomázik.

Kútbadobás.

Délután három óra körül vízre mennek, a falu egy nyilvános kútjához, vagy ha valakit megakarnak tisztelni, annak a kútjához, vagy végül, ha a falu alatt patak van, mely felett híd viszen át, ahoz gyűl a násznép, a legényt lajtorjára kötik s leeresztik a kútba vagy a vízbe. E közben a tömeg apraja nagyja kíváncsi hangon hallatja a kérdést, hogy hát ennek ki viseli gondját, ennek ki a felesége, mire az új menyecske kötelessége hangosan kiáltani:

— Az én uram N. N. ő kelme! Ne vessék a kútba!

Hérész.

A kútbádobás után a hérészbe mennek. A leány szüleinél összegyűl az egész rokonság s lakoma mellett mulat estig, amikor aztán szólanak, vagyis mindenki, szülők, atyafiak, stb. megmondják, mit akarnak adni a leánynak, mivel toldják meg a vagyonát. Kiki ad: hol egy bárányt, hol egy kendőt, hol pénzt, szóval, ki mit adhat, kinek mire módja van. Az így kapott ajándékot a nő egészen külön kezeli s a férfinak, ha pénzre van szüksége, inkább mástól kér kölcsön, mintsem hogy a feleségéhez nyuljon, mert ennek a kamatai a gyermeket illetik, aki abból ruházkodik és tanul.

A hérészbe hivatlanul menni nem szabad, a hérészesekért a vőfély szokott menni, de mikor azok már elindultak, a vőfély megkísérti a szökést; ha ilyenkor a vőfély nélkül érkeznek a hérészesek a házba, a gazda kérdezi: hát titeket ki hívott ide. Ha a megszökött vőfélyt megtudják fogni a hérészesek, akkor rá-

mutatnak, ha nem, akkor csufolják őket, mókáznak velök. Éjjél után vége a hérésznek s akkor az egész nászsereg szétoszlik.

A fiatal asszony az első napokban vagy akár az egész első héten külön tálból, a menyasszonytálból eszik. A menyasszonytál a legkisebb fajta győri tál, melyet a menyecske az anyósától szokott kapni.

A fiatal pár a lakodalom utáni vasárnap-hoz egy hétre a leány szüleit meglátogatja, elmennek hozzá tisztességre, de ez már nem hérész. Ezzel aztán vége is van a lakodalmi szokásoknak s megkezdődik az élet rendes folyása.

2. Székely menyegzői szokások.

A menyegző rendszeren kedd napra esik és már egy héttel előbb hívogat a két vőfély, kik szalaggal díszített pálcával és bokrétás kalappal köszöntenek be az ismerősökhöz.

Első meghívó.

„Békességet, áldást kívánok e háznak,
Hála Isten, hogy jó egészségbe vannak.
Tartsa meg továbbra szép jó egészségbe,
Boldogság és jólét közt egész életökbe.

Teljes tisztelettel amidőn itt állunk,
Egy tisztcs családnek küldöttci vagyunk.
Engedelmet kérünk, amíg hát elmondjuk,
Mi a küldetésünk és a megbizásunk.

Küldöttei vagyunk Kenyeres Andrásnak,
Ki mindig embere a jó barátságnak.
Rokonok, szomszédok igaz tisztelője,
És a barátságnak tiszta mívelője.

Nem mulaszthatja el, hogy a választottját,
Egész értelemben az egész családját,
Hogy meg ne hivassa egy rövid ünnepre,
Mához egy hét keddre, a menyegzőjére.

Egy kis étel-ital elfogyasztására,
A szent hittételnek meghallgatására.
A táncban s vígságban igaz részvételre,
Az Uristen küldjön áldást kigyelmedre!

Kérjük meghívását ne tessék megvetni,
Személyesen őket akkor megtisztelni.
Még egyszer e tárgyban meg fogunk jelenni.
Isten oltalmába óhajtjuk helyezni.“

Ez így megy a falu első házától az utolsóig, mert csupán a haragosok tesznek kivételt, a többi mind meg van híva menyegzőre.

A vőfélyeket rendesen mézes pálinkával traktálják, ami bizony elégszer azt eredményezi, hogy estére kelve sok elmarad a rigmusból.

A menyegző előtti vasárnapon a két vőfély újra nyakába veszi a falut és újra beköszöntenek a házakhoz.

Második meghívó.

„Szerencsés jó napot adjon az Úristen!
Engedelmet kérek, hogy házukba tértem.
Jól emlékezhetnek, mibe járogatok,
Kinek a küldöttje s megbízottja vagyok.

Ki is másodikszor kéreti hivatja
Általunk magukat a holnapi napra.
A saját házába, a menyegzőjére.
Részt venni multság s örömbé vezesse.

Kéri meghívását megvetni ne tessék.
Személyesen várja, hogy őt megtiszteljék.
Az Isten áldja meg, s vezérelje is el,
Kenyeres házához kívánt egészséggel.

Ekkor aztán megkezdődik utca hosszat a sütés-főzés, mert senki sem megy üres kézzel a siratóba, mely hétfőn este veszi kezdetét a lányos háznál. Rendesen egy tányérban (a módosabbak porcellán tányérban) lepényt, csörögét, vagy kürtös fánkot visznek, letakarva háziszótt asztalkendővel, mely aztán a menyasszonynak marad. A módosabbak meg visznek ezen felül kést, villát, kanalat, abroszt és törölköző kendőt. A nászasszony viszi a „termő-ág“-ot, mely legfőbb dísze az asztalnak.

A „termő ág“ készítése sok fáradságot és gyakorlottságot igényel. Egy kalácsba sok ágú vesszőt szurnak és ágait megrakják aranyos dióval, tésztákkal perecekkel és cifrán felékítik hárasszal és papirokkal. Ezt rendesen a jó ismerősök összegyűlve a násznagynénál, együtt, ünnepélyesen viszik a menyasszonyi házhoz.

A „sirató“ éjfélig tart s ilyenkor nem „ülnek asztalt“ csupán a vendégek által hozott tésztákat és mézes pálinkát (bortermő vidé-

ken bort) fogyasztanak. Vasárnap délelőtt kezdődik a menyegző. Legelőször a legény házához gyűl a názsereg, hol a legény násznagya (a kikérő) így búcsúztatja el a leányért induló vőlegényt:

Vőlegény búcsúztatója.

„Érdemes názsereg! Az Úrnak nevében,
Keljünk útra innét csöndes békességben.
Kedves vőlegényünk szívszakadva várja,
Hogy itt legyen keblin szerelmes mátkája.

Menjünk a templomba, az Úrnak házába;
Onnét meg az új pár most épült házába.
Kérjünk rájuk áldást, békességet, csöndet,
És a gonosz ellen józan erősséget.

A boldogság soha ki ne fogyjon tőlük,
Egyetértés, béke, legyen folyton köztük,
Amily boldogok ma, úgy érjenek véget,
Család szaporodást és késő vénséget.

Menjünk hát útunkra az Isten nevében,
Örömmel, vígsággal és jó békességben,
Áldás legyen rajtuk mindnyájunk nevében!
Isten tartsa őket jóban és erényben!”

Ekkor az egész násznép szekérre ül és zeneszóval, víg kurjongatások közt érkezik a menyasszonyi házhoz, holott itt is zárt ajtót talál. Itt a násznagy kezdi:

„Ez volna azon ház hová elindultunk,
És miféle szégyen: zárt ajtót találtunk!
Kopogtassunk hát bé s egy kis szállást kérjünk,
Mindent kövessünk el, hogy hamar célt érjünk.”

Ekkor nagy lármát s tréfás dörömbölést visznek véghez, mire megjelenik az udvaron a leány násznagya és kérdi:

„Ugyan, ha nem sértem, hová indulnának,
Ennyi embert össze minek toborzának?”

A kikérő násznagy a (vőlegényé) feleli:

„Ez azon szép hajlék, ahová indultunk,
Egy kis szállást kérünk, ha ide találtunk.“

A kiadó násznagy:

„De mielőtt nyitnék kaput kelmeteknek,
Hadd hallom, miféle szándékkal jöttenek?“

A kikérő:

„Békés a szándékunk, igaz a beszédünk.
Egy az akaratumk s egy volna kérésünk.
Egy kis szállást kérünk.“

Kiadó:

„Istené a szállás!“

Ekkor kinyitják a kaput s az egész násznép betódul az udvarra. Most a kikérő előre megy és kérdi:

„Szerencsés jó napot kelmednek kívánok,

Én egy nászseregnek követsége vagyok.
 Bátor vagyok ezen ház urát kérdezni,
 Itt van-e a násznagy azt megtudakolni?"

A kiadó násznagy (elejébe áll és mondja):

„Itt vagyok, itt vagyok, mi járatban vannak,
 Eltévelyedtek-e vagy csak útban vannak?
 Ha tulkot keresnek, mü azt nem találtuk.
 Ha tolvajt kergetnek, mü azt meg se látjuk
 Virágot árulunk, szép himes virágot,
 És össze járhatják az egész világot,
 Párját kereshetik, de meg nem találják
 Mert nincs több a mezőn ilyen szép virágszál.“

A kikérő:

„Ha volna se kéne, csupán az a régi,
 Kit ezen fiatal mindenben megéri.
 Mü sem jöttünk gyalog és nem üres kézzel,
 Hát csak ezt a dolgot jó lesz, intézzük el.“

Kiadó:

„Jól van hát barátom, álljunk meg egy szóra,
Kívánságaikat hadd hallom mi vóna?“

Kikérő:

„Három király jöve a napkelet felől,
Tudakozódván a kis Jézuska felől
Szép is-e, jó is e, avagy olyanfajta,
Hogy a világ szeme nem akad meg rajta.“

Igy jövének el mi is három királyfiak,
Mindannyian tiszta, igaz atyafiak,
Keresünk egy ingó bingó virágszálat,
Amely idegenben pompásan megállhat.

Eljövénk megnézni, jó volna e szép is
Ahogy a hír mondá, nekünk való mégis,
Karesú a termete, picike a szája,
Illik a sújtásos puruszlik reája.

Ha így vagyon, akkor elvisszük magunkkal,

A trónra helyezzük kedves, jó fiúnkkal.
 Uralkodjanak ott békés munkásságban,
 Apró-cseprő népség szaporításában
 Állítsák hát elénk azon virágszálat,
 Kiért nem kimélénk semmi fáradságot.
 Megforgatjuk jobbra, megforgatjuk balra,
 Hogy kitűnjék nyomban, ha nyomorék volna.

Aztán elvezetjük az Úr hajlékába,
 Az Úr hajlékából jövődő házába.
 Holott is meglészen a nagy sokadalom,
 Hegyen-völgyön vígság s fényes lakodalom.“

Ekkor sok tréfás jelenet következik. A kiadó násznagy egy beburkolt alakot vezet elő s kérdi: Ez-é azon személy, kiért ide fáradának? — Ez nem talál münköt! — feleli rá vidám nevetés közt a kikérő, mire egy vén-asszonyt, majd egy sántát stb. vezetnek a násznép elé, melyre a kikérő mindannyiszor mondja: „Ez nem talál münköt!“

Végre aztán kihoznak három egyforma magas és kendőkkel letakart alakot s odave-

zetik a vőlegény elé, hogy ő válassza ki jövődöbelijét, mit ha elvét, nemcsak hogy kinevetik, hanem tetejébe egy veder bort kell fizetnie.

Ekkor a cigányok rázendítik s egypár fordulót táncol az ifjúság, mire a menyasszonyi búcsúztató következik, melyet rendszeren a kiadó násznagy végez.

Menyasszonyi búcsúztató.

Vajda, muzsikának szünjék meg zengése!
A sarkantyuknak is szünjék meg pengése.
Mert búcsúzásomnak most leszen kezdése.
Legyünk hát csendesen míg leszen végzése.

Ékes menyasszonyunk felkért szeretettel,
Hogy ő helyette és egész tisztelettel,
Zengeném búcsúját, búcsúzó szavait,
Hallgassák meg tehát legfőbb óhajait.

Kedves édes atyám legelső szavamat,
Te hozzád intézem ez búcsúzásomat.

Ki engem tápláltál, ruháztál, neveltél,
Légy áldva mindezért a jó Úristennél.

Sok bú nyomta szíved, hogy boldoggá tennél,
Hogy engem az Úrnak nevében nevelnél.
Tiszta erkölcsökben, igaz munkásságban,
És hogy részem legyen minden jó áldásban.

Mindezért áldjon meg a mennyei atya,
Ki a te lelkedet ily jónak alkotta.
Adja, hogy örömöd teljék menyegzőnkbe,
És ne legyen soha bánatod kettőnkben.

Azért hű páromat fogadd szeretetbe,
Tartsd meg mind kettőnket áldott jó szívedbe.
Legyen ez nap neked örök emlékezet,
Áldja meg az Isten drága jó szívedet!

Édes kedves anyám, most hozzád fordulok,
Szerelmes jó dajkám tetőled búcsúzólok.
Oh, jaj, hogy is kezdjem, beszélni sem tudok,
Szívem összeszorul és én csak zokogok.

Add ide kezedet forró könnyeimnek.
Hadd öntöm rá jelét igaz érzelmimnek.
Ki annyit dajkáltál és annyit szenvedtél,
Míg a jelen korig engem felneveltél.

Szerelmes jó dajkám áldjon meg az Isten,
Légy boldog úgy ezen, mint jövő életen.
Adjon Isten szép kort, hogy soká lássalak,
Hogy mint jó leányod ápolgathassalak.

Kedves testvéreim hozzátok fordulok.
Fájó szívvel immár búcsúszóra szólok.
Mielőtt ütne már távozás órája,
Testvéri jó szívem ezeket kívánja:

Eljetelek sokáig szerencsés boldogúl,
Jusson gazdag rész az élet áldásibul.
Mint hajnal sugára, mely a földre röpöppen
Legyen minden perc oly szép az éltetekben!

Szívemben fog élni örökre nevetek,
Én soha titeket el nem felejtelek.

És csak valahányszor imáért zeng lelkem,
Értetek is kérni soha nem felejttem.

És ti lány barátim kedves jó pajtásim,
Áldjon meg az Isten, ezek óhajtásim.
Legyetek boldogok, mielőbb kívánom.
A szent oltár elé jőjjetek utánam.

Találja meg mindje a maga szép párját,
Akivel leélje vigan a világot.
Legyen a boldogság szívetekbe vésve,
S lelketek a bűtől örökre megvédve.

És ti jó szomszédim, jó atyámfiai,
Akik mind voltatok házunk barátai.
Árasszon el az Úr sok örömmel jóval,
Ne küzdjete soha semmiféle gonddal.

No, most muzsikások, rajta, zendítsétek.
Azt a szép indulót lelkesen verjétek.
Kocsisok, vőfélyek hamar a ládára,
S aki nem fér üljön a szekér farkára.

Most mind szekérre ülnek s a templomba hajtatnak esküvőre. Mikor onnan visszajönnek, az ifjú pár többször ki kell, hogy váltsa magát. Az utcát elzárják kötéllel s csak pálinkáért vagy borért engedik át, más helyt hamvas fazakat tolnak a szekér elé, hogy bő áldás legyen rajtuk, míg végre nagy zaj, víg kurjantás, lövöldözés közt megérkeznek az új lakásba, holott az ifjak táncrea ke-rekednek, majd nemsokára „asztalt ülnek,” melyet a vőfélyek szolgálnak fel.

Első étel felhordáskor a vőfély mondja:

„Első ez az étel és első a szólás,
Nálunk Székelyföldön az volt mindig szokás,
Hogy a gazda teljes szivességgel látja,
Aki nekem jóban és rosszban barátja.

Itt vagyon az étel mindnyájan egyenek,
És amellet soká s boldogan éljenek.
Éljenek a szülék, de éljen az új pár.
Mindég áldás legyen számunkra az Űrnál.“

Sült és bor felhordáskor:

„Ime itt a másik, jó peccsenye borral,
Most már ne gondoljunk búval meg a gonddal,
Egyenek a sültből, a borból igyanak,
Amíg elméjekben meg nem gabajodnak.

Nincs párja világon a jó peccsenyének,
Mert az vidámságot szerez az elmének
Régi jó atyáink miért voltak oly vének?
Azért, mert szüntelen peccsenyét evének.“

Káposzta felhordáskor:

„Itt a jó káposzta a friss disznóhussal
Jól megeszkábálva mindenféle guzszzsal.
Egyenek belőle mindnyájan gusztussal.
Legyenek mindvégig jó appetitussal.

Ez a magyaroknak híres eledele
Melyet, ha valaki jóízűen nyele,
Nem lesz annak azért semmi veszedelme,
Sőt inkább távozott minden ő sérelme.

Egyenek, igyanak, ma vigasság legyen
Szolgabíró, csendőr ma ide ne lépjen.
Éljen minden ember, de éljen az új pár,
Ne essék házukba soha semmi nagy kár.

Legyen szaporodás, bor, búza marhákban
Legyen meg az áldás apró kis szolgálókban
Csendes házi béke szálljon a házukra,
Adjon a jó Isten minden jót számukra!“

Más sült felhordáskor:

„Elhoztam a kakast egész tarajával,
Jó puhára főzve apró rizskásával.
Nem gondolt jó gazdánk a maga tyúkjával,
Költség jóízűen Isten áldásával.

Szakácsné aszonyunk erősen esküszik,
Hogy mióta ő a nap alatt sütközik
Jobb ízű eledelt még ennél nem kóstolt,
Bár hetven esztendőn jól keresztül gázolt.“

Tészta felhordáskor:

„Itt vagyon tésztából jóféle sütemény,
Nincs ebben sem ánis, sem mustár, sem kömény
Porhanyó jóízű és csöppet sem kemény,
Aki ilyennel él nem bántja a köszvény.

Kívül belül megvan erősen cukrozva,
Mint a borbély legény bé van pomádézva
Bátran lehet enni, a gyomornak nem árt,
Szúrjon belé villát, aki éhes, mindjárt.“

Mikor az asztaltól felkelnek:

„Nosza Purdi Bábi a háznál panasz van,
Azt mondják beteg vagy, fáj a fejed nagyon.
Húzd reá azért is, pengjen a cimbalom,
Nem halotti tor van, hanem lakodalom.
Mindenki táncoljon, járja a bolondját,
Forgassa meg kiki az oldalbordáját.

Násznagy uram, lássuk azt a szép endelgőst
Vagy ha jobban tetszik, a kállai kettőst.

Forgassa meg jobbra, forgassa meg balra,
Azt a szép menyasszonyt ne bízsa ám másra!

Iszen amér' deres, nem járja még végét,
A menyecskék után kacsintani tud még.
Egy kettő hát rajta, tegye le az árát,
Helyre egy menyasszony, nem találja párját."

Most a násznagyok és vőfélyek megforgatják a menyasszonyt s mindenik pénzt tesz a tányérra. Ilyenkor abban mesterkednek, hogy ellopják a menyasszonyt, mi ha sikerül rendesen borral váltja ki a vőlegény. Ez rendesen sok vígságra, sok bohóságra ad alkalmat. Éjfél felé a vőfély egy bekötött kezű asszonyt vezet be, az úgynevezett „kásás asszonyt" és hogy megszánják s pénzt adjanak számára, mondja:

„Nagy szomorúságra, nagy bajra menék ki,
Felborult a kása s úgy forrón ömlék ki
Szegény szakácsnénknak oda keze lába.
Meg nem gyógyúl többé ebbe a világba.

Adjunk szegénynek pénzt, hogy doktorhoz
[menjen,

Hogy forró sebére orvosságot tegyen

Ime a vígságnak ez leve a bére,

Kása futa lábára s kezére.

E jelenet után rendesen eloszlik a nász-
sereg, hogy harmadnapra újra elmenjen az
ifjú párhoz „kárlátó“-ba. Csakis ekkor van
vége a tulajdonképeni székely lakodalomnak.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

3. Tiszaháti lakodalom.

A lakodalmi napot megelőző estve a vőlegény házánál muzsikaszó mellett „huszká”-nak nevezett konyha-táncot tartanak, melyen a menyasszony vőfélye és a násznagya is résztvesz s a fiatalság esti 9—10 óráig táncol.

A lakodalom napján a vőlegény násznagyával, vőfélyével s násznépével muzsikaszó mellett esküvőre megy, ahova a menyasszony az ő násznagyával, nyoszolyó leányával, vőfélyével s násznépével muzsikaszó nélkül (tehetősebbeknél muzsikaszóval) szintén megérkezik.

Esküvő után mind a menyasszony, mind a vőlegény saját násznépével külön-külön megebédelésre házaikba térnek.

Esti öt órakor a vőlegény násznépével

zene mellett a menyasszony elhozatala végett annak házához megy, hol a menyasszony versekben búcsúzik el.

A menyasszony búcsúja.

- 1 Vajda! hegedűnek álljon meg zengése,
A sarkantyúnak is szünjön meg pengése,
Mert búcsúzásimnak most leszen kezdése,
Legyünk csendességben, míg leszen végzése.
- 2 Dicsőség először a nagy magasságba,
Istennek, ki lakik fénylő boldogságba,
Ki rendeltél nekem egy igazi társat,
Kivel én megnyerem mennyei országot.
- 3 Reszketnek ajkaim belső félelemtől,
De még jobban remeg szived szerelmétől,
Engedj meg jó atyám, ha megbántottalak
És hogy téged sokat háborítottalak.
- 4 Az Istenért kérlek, engedd meg vétkeimet,
Hogy el ne veszítsem én szegény lelkeimet,
Köszönöm atyai nagy szeretetedet,
Melyet nem érdelek, gondviselésedet,

- Az úr Isten áldjon ezekért tégedet
És szent országába vigye fel lelkedet.
- 5 Elsőben is hozzád nyújtom szavaimat,
Kedves édes atyám én búcsúzásomat;
Mert Isten után te viselted gondomat,
Sajnálom is mostan tőled válásomat.
- 6 Azért rád kívánom az Úrnak áldását
Amikor elvégzed életed folyását,
Adja meg lelkednek örökös szállását.
- 7 A Nagyúr vegyen is téged jobb karjára,
Vigyázzon tereád, mikép sajátjára,
Soha le ne tegyen a világ torkára,
Sőt felmagasztaljon mások tutorára.
- 8 A mennyei atya életed tekinti
Hasznossá, károdat mint pelyvát úgy hinti,
Kik lesznek károdra azokat megintse.
Kedves édes atyám itt versemnek vége.
- 9 Mire kire vessem könnyes szemeimet,
Miképen kezdjem el búcsúzó versemet,
Nem tudom, mert a bú elfogta szívemet
Hogy látom töletek elmeneteletem,
- 10 Röviden kezdem el kötelességemet,
Kedves szüleimre vetem a szememet,

- Búcsúzom azoktól, akik életemet
Közelebből nézvén, áldják Istenemet.
- 11 Kedves szülő atyám, látom miként indulsz
Ájulásnak, talán már meg sem is vidulsz.
- 12 Kedves szülő-anyám, már te hozzád térek
Még új szállásomra te tőled eltérek,
Áldást Istenemtől én tereád kérek,
Akit én szivemből szüntelen dicsérek.
- 13 Kedves dajkám voltál, engemet szerettél,
Jóra tanítottál, a rossztól intettél,
Mint anya lányával vélem cselekedtél,
Most pedig szárnyamra engem eresztettél.
- 14 Látom, kedves szülőm, elvisznek mellőled,
Jó gondolatom lesz mindenkor felőled.
- 15 A mennyei atya légyen mindig véled,
Valamig életed a világon éled,
Amikor életed halállal cseréled,
Áldja meg Jézusom a te örök béred.
- 16 Oh, mennybeli Isten tekints reánk égből,
Terjeszd ki karjaid a magas mennyekből,
Hogy el ne távozzunk mi ezen hitünkötől
Melyet ma felvettünk a te szent véredből.
- 17 Jaj miként indítsam végső búcsúzásim,

- De hogyan kezdjem el jajszóval sirásim,
Jaj beh nagy mostan az én szomorúságom,
Mert idegen földre lészen változásom.
- 18 Apámról, anyámról, kik voltak véreim
Hozzátok fordítom búcsúzó verseim,
Bátyáim, ányaaim, szerelmes nénéim
Kisebbitől nagyobbig én kedves öcséim.
- 19 Ti is, kik vérszerint hozzám közeledtek
Kedves atyafiak búcsúzom tőletek,
Amit már vétettem most megengedjétek,
A felséges Isten maradjon véletek.
- 20 Nyoszolyó asszonyim, nyoszolyó leányim,
Fáradtágotokat kívánom hálálni,
Jézusunknak drága sebéből folyt vére
Legyen a lelketek váltságának bére.
- 21 Álljatok elémbé, ti híres legények,
Kik vasárnap személyemet szemléltétek,
Ajándékba nékem hajfonót vettetek,
Sajnáljátok mostan, nem lettem tiétek.
- 22 Kedves lánybarátim, hozzátok fordulok
Ha reátok nézek, szinte megújolok
De azért szivembe már nagyon búsulok,
Hogy seregeimtől más útra indulok.

- 23 Kedves lánybarátim, kik enyém voltatok,
Ketten-hárman-négyen velem sétáltatok.
Ti az én fejemre, kik áldást mondtatok,
Áldása Istennek maradjon rajtatok.
- 24 Nem lesz már véletek többé mulatásom,
A férjem házánál lészen én lakásom,
Ahogy uram fújja, úgy lesz táncolásom,
Jaj de hamar elmúlt az én leányságom.
- 25 Ha Istennek tetszik virágzó életem,
A holnapi napra felvirrasztja éltem.
Meghalljátok akkor édes szép beszédem
Melyből megértitek most nagyon jó kedvem.
- 26 A Nagyúr néktek jó hítves társat adjon.
Férjeteikkel együtt soha el ne hagyjon,
Áldása Istennek rajtatok maradjon,
Végre az egekbe magához fogadjon.
- 27 Kedves alsó, felső jószívű szomszédim,
Mindenféle kedves, szép jóakaróim,
A Nagyúr vegyen az ő jobbik karjára,
Virasszon fel boldog napokra, órákra.
- 28 Végre jó mulatást kívánok mindennek,
Csendes jó éjtszakát az egész seregnek,
Úgy az ifiaknak, mint az öregeknek
A felséges Isten maradjon véletek.

A búcsúztatás után a menyasszony és vőlegény násznépeikkel visszamennek a vőlegény házához vacsorára.

A vacsorához a vőfély asztalt terít, a menyasszony és vőlegény elé 1—1 rossz tányért tesz, melyben egy meszeskanál és egy cserép darab van. A vőlegény és menyasszony az egész vacsora alatt semmit sem eszik.

Vőfély:

(asztalterítés alatt a következő verset mondja):

- 1 Vőfélyek érkeztek híres Perzsiából,
Követek küldettek hozzátok Szittyából,
Utánam érkeznek megterhelt tevéim,
Majd előkerülnek most pompás étkeim.
- 2 Az első tál étel lesz bagoly nyerítés,
Utána érkezik a kemence nyögés,
A csirke-ordítás meg borjú köhögés,
Végre érkezik az üres kocsizörgés.

- 3 Egy öreg sündisznó lészen bepácolva,
 Egy beteges prücsök lesz a nyársra húzva,
 Sült pecsenye helyett egy nagy fejsze foka,
 Háromszáz esztendő's kereknek agya.
- 4 Már most nem tréfálok megyek a konyhára,
 Sok jó eledelek drága illatára,
 És majd megjelenek mindenek láttára,
 Hogy ha előbb nem, hát majd Szent György
 [napjára. (Éljenzés.)]

Vőfély-vers az első tál étel beadásakor:

- 1 Erdemes vendégek nem üresen jöttem,
 Ételekkel terhelve vagyon mindkét kezem,
 De mielőtt hozzá nyulnak a kanálnak,
 Buzgó szívvel hálát adjanak az Úrnak.
- 2 De hogy magam itten hosszan ne papoljak,
 A forró tálaktól sebeket ne kapjak,
 Vegyék el kezemből ezt a forró tálát,,
 Amelyet az ujjam már tovább nem állhat.
- 3 Itt tehát a leves, mellette a jó hus,
 Erre senkinek a szive ne legyen bús;

- Nosza muzsikások szóljon hát a rigmus,
Aztán dicsértessék az Úr Jézus Krisztus.
- 4 Becsületre méltó jeles gyülekezet,
Férfiből, asszonyból álló felekezet,
Kiket a szeretet ide kötelezett,
Halljunk szót, valaki e házhoz érkezett.
- 5 Nem célom, hogy itten soká peroláljak,
Hosszas beszédemmel unalmat csináljak,
Céлом, hogy tisztemben serényen eljárjak,
Ételt, italt hozzak, aztán tovább álljak.
- 6 Nagy öröme vagyon a gazdánk szívének,
Hogy ily sok szép vendég házába gyülnének,
Azért parancsolá nekem vőfélyének,
Ételt-italt hozzak s vendégei ennének.
- 7 Itt van, az első tál ételt im behoztam,
Hogy csak el ne ejtsem, mindig imádkoztam,
A szakács-asszonnyal meg fűszerszámoztattam,
Borssal és sáfránnyal jól meg is sózattam.
- 8 Örvendek, ha tálát hordom ki üresen,
Igy a vendég aztán nem marad éhesen;
Lássanak hát hozzá uraimék frissen,
Jó appetitust is kívánok szívesen.

Vers a káposzta beadáskor:

- 1 Aki a múlt nyáron káposztát nem kapált,
Tegye le a kanált;
Násznagy uram se kapált,
Csak az utcákon sétált,
Hát tegye le a kanált.
- 2 Paradicsom kertből épen most érkeztem,
Mely gyönyörű kertnek gyümölcséből ettem,
Mivelhogy sokáig ottan kertészkedtem,
Szép fejes káposztát ottan termesztettem.
- 3 Torma és káposzta az étkek vezérje,
Áldott ennek, ahol terem, a gyökere.
- 4 Mégis nem dicsérem, dicsérje meg magát,
Mert belé vágattam egy oldal szalonnát,
Tizenkét dísznónak elejét, hátulját,
Keresse meg benne ki fülét ki farkát.
- 5 De mivel mostan a káposzta itt vagyon,
Az evéshez ki-ki jóízűen fogjon,
Hogy restsége miatt éhen ne maradjon,
Azután élémbe panaszokat nyújtson.

Vers a bor bevivésekor:

- 1 Szív vidámításra Isten a bort adta,
Amint zsoltárába szent Dávid mondotta,
Azért a hordóját gazdánk kifúratta,
Tele palack borát ide felhozatta.
- 2 Azért jó uraim a borból igyanak,
A lakodalomba vigan mulassanak,
Köszöntsék a kanesót el ne aludjanak,
A vőfélyeknek is boroeskát adjanak.

Vers a gulyásos hús hozásakor:

- 1 Ime megérkeztem, uraim, sokára
De merem mondani, nem jártam hijába,
Mert egy olyan ételt hoztam valójába,
Aki első étel az étkek sorjába.
- 2 Ezért az ételéért nagy próbát is tettem,
Egy szilaj bikával hét nap verekedtem;
Nosza az ő bőrét mindjárt le is vettem,
A fejét nyakastól én le is metszettem.
- 3 Ezt a jó eledelt abból készítettem.
Megvallom uraim ezt én is szeretem;

Minélfogva ennél már jobb ízű éték,
Nincs, rá a magyarnak vizet inni vétek,
Itt a jó gulyásos uraim vegyenek,
Széles jó étvággyal, kívánom egyetek.

Vers a tormás borjúhús behozatalakor:

Gyenge borjúhús ez, mit hozok tormával,
Csak harmadik tavaszt járt el az anyjával,
Gyengesége miatt szénát nem ehettem,
Szegény gyenge állatt csak a korpát nyelte
Ezért a tormáért jó sokat fáradtam,
Ezt a keveset is Maros tóban ástam,
Szerencsének tartom, hogy reá akadtam.
De ez erős éték való csak magyarba;
Nem igen fér ebből a német gyomorba.
Tessék hát a tormás, gyenge borjúhússal,
Erre kínálhatja társát ki-ki borral,
Egyék hát, uraim, jó appetitussal.

Kása feladásakor vers:

Itt van a kása is együtt pecsenyével

Akinek foga nincs, rágja az innyével,
Aki ebből eszik, fizet erszényével,
Mert majd megdöfölik a kanál nyelével?
De azért csak tessék bátran az uraknak.
Akkor diskuráljunk róla, ha jól laknak.

Vers kása-pénz szedéskor.

Halljunk szót uraim, én ismét papolok:
Szegény szakácsnénak ügyében felállok.
Addig, jó uraim, tőle meg sem válok,
Míg azt meg nem nyerem, amiért instállok.
Bezzeg, násznagy uram, szomorú hír nagyon:
A szakácsné asszony keze sebes nagyon.
Szegény, hogy a kását ott künn kevergette,
A jobb kezét a tűz szörnyen megégette.
Ime, a szakácsnénk, ő nagy kanálával,
Forgatja jobb kezét szörnyű fájdalmában,
De meg ami nagyobb, sánta is lábára,
Mert a kása freccsent mind az öt újjára.
Tehát, jó uraim, most erszényt nyissanak,
Kis bankót, nagy bankót, tányérra rakjanak,

Ekként orvosságra neki pénzt adjanak,
Hogy mérges sebei hamar gyógyuljanak.

Kalács beköszöntés:

Itt vagyon tésztából jóféle sütemény,
Nincs ebben sem ánis, sem mustár, sem kömény,
Porhanyó, jó ízű és épen nem kemény,
Aki ilyennel él, nem bántja a köszvény,
Kívül belől meg van egészen cukrozva,
Mint a borbély legény be van puderozva.
Mazsolaszőlővel beparfümérozva,
Nem kell neki kés is, meg van ez hámozva,
Bátran lehet enni, gyomornak nem nehéz;
Fogjon hát rá villát és kést most minden kéz.

Vacsora után elkezdődik a tánc. Éjfél tájban a menyasszonyt felkontyolják, fejére teszik a nagy fejkötőt és ekkor kezdetét veszi a menyasszonyi tánc, mely reggelig tart, midőn, aztán végeszakadt a lakodalomnak. Mindenki, aki a menyasszonyt táncra akarja vinni, köteles a menyasszony javára egy ezen

célra kitett tányérba bizonyos pénzösszeget dobni. Tánc közben a vőfélyek a következő verseket mondják a muzsikáló cigányoknak, ha nem jól muzsikálnak:

- 1 Hallod-e te cigány, legyék neked párod,
Még pedig szakálos,
Elől-hátul pupos,
Foga redves, odvas,
Eljárhatod véle bátran a farsangot.

4. Részlet a szamosháti lakodalomból.

A nagy vőfély a házasságot ajánlja.

(Tréfás vita lakoma közben.)

Uraim, halljunk szót? szólok igazságot,
Nem beszélek tréfát, hanem valóságot;
Adjanak hát nékem egy kis szabadságot,
Míg előbeszélem a szent házasságot.

Ádámot az Isten mikor teremttette,
A szent házasságot még akkor szerzette.
Egy oldala csontját Ádámnak kivette,
Melyből Éva asszonyt mellé készíttette.

Maga volt a vőfély az egek királya,
Amint írja Mózes szent históriája,
Bőven előadja, bár kiki vizsgálja.
S ezt minden értelem bámulva csudálja.

E szent rendelése az egek urának
Tetszett Ádám apánk sok maradékának,
Mind pátriárkának, evangyelistának,
Páratlan életet kevesen tartának.

Bizony boldognak is lehet azt mondani,
Kit az Úr jó társsal óhajt megáldani,
Sok példát lehetne itt előhordani,
Mellyel be lehetne azt bizonyítani.

Boldog kinek vagyon jó s hiv felesége;
Mert a jó feleség a ház ékessége;
Boldog, kit így megáld Isten ő felsége;
Ezt kiki elhigye, itt versemnek vége.

A kis vőfély a házasság ellen szól.

Allj félre, barátom, hadd én is beszéljek.
Még olyan legénytől, hidd el, hogy nem félel
Magányos éltemmel veled nem cserélek,
Éljél te párosan, én magamban élek.

Nem vala szent Pálnak soha felesége,
A Krisztus keresztje volt gyönyörűsége,

Ugyan a Krisztus lett az ő öröksége
Meg is adatott ám örök dicsősége.

Soknak a házasság vagyon nagy kárára,
Nem mindenki talál a kedves Sárára,
Nem szent Erzsébetre s Mária anyjára,
Sőt talál némelyik hazug Délilára.

Amaz erős Sámson, hogy társa szavának
Hitt, mézes beszédű rossz Délilájának,
Halálos sérelmet okozott magának.
Ez által vége lett élete napjának.

Jobb, pajtás, te is így meg nem házasodol,
Majd úgy a konyhárul nem is gondolkodol;
De hidd el, ha egyszer már megpárosodol
Mit egyetek ketten azon sopánkodol.

Kell a gazdasszonynak szita, rosta, kanál;
Azt akarná mindig, hat ökröt hajtánál;
Majd ott is vakarod, ahol nem is viszket,
Ha a feleséged ily dolgokra kisztet.

Felel erre a nagy vőfély:

Látom a garatra most jól föltöltöttél,
S a hegyi új borból nagyot hörpintettél;
A házasság ellen azért beszélgettél;
De tudd meg, hogy engem most el nem hitettél.

Országos Széchényi Könyvtár

TARTALOM.

	Oldal
Előszó — — — — —	3
1. Kalotaszegi lakodalom — — — — —	7
2. Székely menyegzői szokások — — — — —	37
3. Tiszaháti lakodalom — — — — —	56
4. Részlet a szamosháti lakodalomból — — — — —	71

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

